

Üleşik / hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy

написано kitapcy | 21 января, 2025

Üleşik / hekaýa ÜLEŞİK

Hekaýa

Bir gün gijara ýanyma dostum Sahy geldi.

– Dost, köne şaý-sep satýan tanyş-bilşiň ýokmy? – diýip, ol öýe girmän, aýak üstünden habaryny berdi.

– Saňa gerek bolsa, tapylmajak zat bolmaz, gardaş – diýip, men onuň tüýs göwnünden turaýjak jogaby berdim. Sebäbi hakykatdan hem meniň köne şaý-sepler bilen iş salyşýan bir tanşym bardy.

– Ähä! Şeýtsene, tapsana! – diýip, Sahy ýyrş-ýyrş etdi.

– Nämä gerek ol?

– Maň-a gerek zady ýok. O zatlardan başymam çykanok. Ýöne bir myhmanym bar. Şaý-sepiň ölemen hyrydary. Pullyja özem. Şu wagt öýde garaşyp otyr.

– Onsoň nememi, ikimize näme peýda bar bu söwdadan?

– Ikimizemi? Gözleýän zadyny tapyp bersek, ýüz müň manat berjek diýýä.

– Aý, ýog-a! Beýle bolsa, ýör onda. Ýöne ulag gerek bolar. Barmaly ýerimiz ýakyn däl.

– Weý, Hatamyň iňňeden çykma, gopuz ýaly, täzeje ulagy bar-a. Şoňa äkit diýeris.

Dostumyz Hatamyňka bardyk. Ýagdaýy aýtdyk.

– Hmm, bäh-h... – diýip, ol ellerini owkalaşdyrdy. – O ýüz müň manada menem şärik edýäňizmi onsoň?

– Bolýa. Senem bir paý edäýeris – diýip, Sahy ikimiz ylalaşdyk.

Gitdik. Ýüzugra Sahynyň myhmanyny alyp, meniň köne şaý-sepleri satýan tanşymyňka ugradyk. Barsak, tanşym tirseginiň aşagyna per ýassygy çekip, keserip, derläp, çay süzüp ýatan ekeni. Bir käse çay içýänçäk Sahynyň myhmany bilen meniň tanşymyň gepi-sözi alyşdy ötägitdi. Myhman möhümini mälim etdi, tanşym

sandygyndan hülle ýaglyga düwülgi şaý-sepleri çykaryp görkezdi. El uruşdylar, söwda etdiler, hasaplaşdylar. Turduk. Gaýtdyk.

Söwdasy küşat müşderi wada eden ýüz müň manadyny Saha gowşuransoň, öýüne gaýdarmam boldy. Ony hormat bilen ýola salyp, ugratdyk. Soň biziň öýümize geldik. Ulagdan düşüp:

– Içeri gireliň! – diýip mürähet etdim.

– Indi giç boldy. Içeri girip oturmarys – diýip, Hatam aýtdy.

– Peýdamyzy şu ýerdejik paýlaşalyň. Soň her kim öýli-öýüne! – diýip Sahy teklip etdi.

Daşky çyranyň ýagtysyna puly paýlaşmaga durduk.

– Iki sanymyza otuz baş müňden, birimize-de otuz müňden ýetýär – diýip, Sahy sesini sandyradyp aýtdy.

Men bada-bat:

– Şo iki otuz baş müňüň biri meňki – diýip öňürtildim. – Şaý-sepi tapan men.

– Onda beýleki otuz baş müňem men almaly bolýan. Sebäbi müşderi meňki – diýip, Sahy Hatama köpmanyly garady. Onuň garaýyşyndan “Sen otuz müň alsaňam bolýar” diýen manyny okap, Hatam:

– Duruň, duruň! – diýip, aljyrap ellerini galgatdy. – Şo ýüz müň manady biz üç bolup paýlaşmaly dälmi? Deň-derman bölüşmeli dälmi? Öňünden gepleşdig-ä.

Sahy ikimiz “Howwa-da, howwa” boluşdyk. Hatam barmak büküp, hasap etmäge başlady.

– Ýüz müň manady ylaýyk üç-ä bölüp bolanok. Ony üçe üleşdirjek bolsak, herimize otuz üç müň üç ýüz otuz üç manatdan ýetýär. Bir manadam kesir galýar. Dogrumy?

– Dogry welin, hany, olar ýaly ownuk pul barmy? Iň maýda pulumyz baş müňlük – diýip, Sahy ýatlatdy.

– Onda hasabyny çykaryň. Deňje bölüşeliň-dä.

– Dostum Hatam! Şu söwdaň esasy sebäpkäri men. Myhman meňki. Eýse, şo müşderi bolmadyk bolsa, şujagaz pula ýüzüňiz düşermidi? – diýip, Sahy özüni mazamlady. Onuň bu gürrüňine gaharym gelip:

– Gardaşym Sahy! – diýdim. – Müşderiňe dawam ýok. Ýöne harydy

tapyp beren kim? Haryt tapyp bilmeseň, müň sany müşderiň bolanda nä peýda?

– Dostlar, beýtmäliň-le muny! Ulag gerek diýdiňiz, ýok diýmedim, deň şarik bolýas diýdiňiz, şümi indi deňlik edişiňiz? Biriň alyjy tapdym diýip, beýlekiň satyjy tapdym diýip, artykmaç paý alybermelimi?

– Ulagly äkidip-getireniňi diliňe çolaýaň-maý? – diýip, men alaryldym.

– Senden başga-da ulagly kan-how. Ýeriň-göğüň diregi ýeke özüňdirin öýdýäňmi? – diýip, Sahy hem meni goldady.

– Aslynda başga birini görmeli ekeniňiz-dä. Munyňyz indi namardyň gürrüňi.

– Onda näme edeliň? Şu puly des-deň edip üçe bölüp bolmajagyna belli – diýip, men olaryň ýüzüne seretdim.

– Ertir naharhana baryp, günortanlyk edineliň şu pula. Hemmesini sowalyň. Näme düşse, iýip-içeliň! – diýip, Sahy teklip etdi.

Men onuň bu pikirini unamadym. Şoň üçin:

– Meň-ä ertir başga aladam bar – diýip, bahana etdim.

– Ýok, ýok, bolmaýa – diýip, dostum Hatam hem göwnemeýändigini delile getirdi. – Hemme kişiň işdäsi deň däl. Biri horan, ýene biri kem işdä. Ýok, deňlik bolmaýa beýtsek.

– Onda näme edeliň? Tapyň özüňiz bir çykalga – diýip, Sahy janagyryly gygyrdy.

Hatam ýeňsesini gaşap, ýeser gürrüň etdi:

– Bije atalyň! Men-ä kaýyl bijäme. “Bijeli oylan aglamaz” diýipdirler – diýip, teklibini nakyl bilen berkitdi.

– Sen pikir edip gör – diýip, Sahy Hatama barmagyny çommaltdy.

– Häzir meň bijämden otuz müň manat çyksa, hiý, adalatly bolarmy? Esasy iş eden men-ä.

– Meňem eden işim kiçi-girim däl – diýip, öz gezegimde onuň jogabyny berdim. – Bije diýýäniňizem göwnämok. Henize çenli bize çekip, utan ýerim ýok. Şu ugurdan meň maňlaýym pes. Bäs müň manat utdurjagyma gözüm ýetip durka ömür bijä kaýyl gelerinmi?

– Beýle ownukçyl bolmasaňyzlaň! Nädýäňiz-aý? Biriňiz baş müň

manat kem alan ekeniňiz-dä. Şoň üçin Kyýamat gopanog-a! – diýip, Hatam akyl satdy.

– Aý, han aga, Kyýamat gopmaýan bolsa, özüň baş müň manat kem alaý – diýip men suňşurdym.

– Wah-h, ýaňky myhmana ýene baş müň goşaý üstüne diýmeli ekenik. Şonda herimize ylaýyk otuz baş müňden ýetjek ekeni. Kellä gelmändir – diýip, dostum Sahy düwülgi ýumrugyny maňlaýyna urup, çyn ýürekden ahmyr etdi.

Şol wagt telim ýyl bärei işsiz ýatyp, kembagal galan duldegşir goňşym ardynjyrap, ýanymyza geldi-de:

– Goňşy, häliden bärei ala-galmagal bolşup, ýatmaga goýmadyňyz. Näme paýlaşyp bilmeýän zadyňyz bar? – diýip sorady.

– Ýüz müň manady üçe böljek bolýas, birimize baş müň manat kem ýetýär – diýip, men düşündirdim.

– Onsoň?

– Deň şärik bolup durka kimiň baş müň manat utdurasy gelýär?

– Haý, goňşy sen-ä! Üç sany sakgally-sarmykly pyýada bolup...

– Şepe-e! – diýip, Hatam goňşymyň sözünü bölledi. – Birinjiden-ä, mende sakgal ýok, ikinjidenem pyýada däl. Ine, suw ýaly ulagym bar.

Goňşym Hatama diýýämiňem diýmedi, maňa ýüzlenip:

– Bar dawaňyz şo baş müň manatmy? – diýip sorady.

Men sessiz baş atdym.

– Me baş müň manat! – diýip, goňşym jübüsinden epin görmedik täzeje pul çykaryp elime tutdurdy. – Şuň bilen çözülyä dämi dawaňyz? Hany, dagalyň onda! Men ýatjak. Ukym gelýä.

Ana, şeýdip, goňşym biziň çykgynsyz meselämizi duran ýerinde ap-aňsat çözüp beräýdi. Biz oňa rahat gije bilen süýji uky arzuw edip, öýli-öýümize dargadyk.

22-nji iýul, 2005-nji ýyl. Mary.

Kakamyrat ATAÝEW Hekaýalar